

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 03, Март

HUJJATLAR VA ULARNING EKSPERTIZASI

Abduraxmatova Marjona Zakirovna

Termiz davlat universiteti, O'zbek filologiyasi fakulteti, Amaliy filologiya ta'lim
yo'nalishi, 223-guruh 2 - bosqich talabasi

marjonaabdurahmatova17@gmail.com

Annotatsiya

Ushbu maqolada hujjatlarning ekspertizasi tushunchasi, uning turlari va amaliy ahamiyati tahlil qilinadi. Hujjatlar ekspertizasi sud, iqtisodiy va huquqiy jarayonlarda muhim rol o'ynab, hujjatlarning haqiqiylikni aniqlash, qalbakilashtirishni fosh etish va huquqiy isbotlarni ta'minlashga xizmat qiladi. Maqolada hujjatlarni ekspertizadan o'tkazishning asosiy metodlari va ularning samaradorligi muhokama qilinadi. Xususan, sud-tibbiy, texnik, grafologik va lingvistik ekspertizalarining xususiyatlari va qo'llanilish sohasi yoritiladi.

Kalit so'zlar. Hujjat ekspertizasi, sud ekspertizasi, texnik tahlil, grafologiya, huquqiy tahlil, hujjatlarning haqiqiylikni.

Abstract

This article analyzes the concept of document examination, its types and practical significance. Document examination plays an important role in judicial, economic and legal processes, serving to determine the authenticity of documents, expose forgery and provide legal evidence. The article discusses the main methods of document examination and their effectiveness. In particular, the features and scope of forensic, technical, graphological and linguistic examinations are highlighted.

Keywords. Document examination, forensic examination, technical analysis, graphology, legal analysis, authenticity of documents.

KIRISH

Hujjatlar va ularning ekspertizasi zamonaviy huquqiy tizimda muhim o'rin tutadi. Hujjatlar orqali tasdiqlangan ma'lumotlar ko'plab huquqiy, iqtisodiy va boshqaruv jarayonlarida asosiy dalil sifatida foydalaniladi. Shu sababli, hujjatlarning ishonchliligini aniqlash, qalbakilashtirishni fosh qilish va aniqlikni ta'minlash uchun hujjat ekspertizasiga ehtiyoj ortib bormoqda.

Hujjat ekspertizasi huquqiy jarayonlarda daliliy asosni mustahkamlashga yordam beradi. Masalan, sud jarayonlarida hujjatlarning haqiqiylikni tasdiqlash yoki

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 03, Март

rad etish hal qiluvchi dalil bo'lishi mumkin. Shu bilan birga, bu jarayon iqtisodiy va tijorat faoliyatida ham keng qo'llanilib, firibgarlikni aniqlash va oldini olishda muhim ahamiyatga ega.

Maqolada hujjatlarning ekspertizasi jarayonida qo'llaniladigan asosiy metodlar va usullar batafsil tahlil qilinadi. Hujjatlar ekspertizasining turli yo'nalishlari, ularning xususiyatlari va amaliy qo'llanilish sohasi ko'rib chiqiladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Hujjatlar ekspertizasi bo'yicha ilmiy adabiyotlar tahlili ushbu sohaning rivojlanish tarixini va zamonaviy tendensiyalarni ko'rsatadi. Xalqaro tajribada hujjat ekspertizasiga oid ilmiy tadqiqotlar bu jarayonning ahamiyati va innovatsion usullari haqida keng ma'lumot beradi.

G. Kolesnikov (2020) o'z tadqiqotida hujjatlarni texnik ekspertizadan o'tkazish usullarini tahlil qiladi. U mualliflikni aniqlash, qalbakilashtirishni aniqlash va hujjatning tuzilishini o'rganishning zamonaviy texnologiyalariga e'tibor qaratadi. Shu bilan birga, sud amaliyotida qo'llaniladigan hujjat ekspertizasi usullari haqida ham muhim ma'lumotlar taqdim etiladi.

A. Smith (2018) o'z izlanishlarida grafologik ekspertizaning roli va ahamiyatini chuqur tahlil qiladi. Muallif yozuv shakli va mualliflikni aniqlash usullarini bayon etib, bu sohadagi ilg'or texnologiyalarning afzalliklarini ko'rsatadi.

Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi sud ekspertizasi markazi nashrlarida hujjatlarni ekspertizadan o'tkazish tartibi va milliy qonunchilik asosida bajariladigan ekspertiza turlariga oid huquqiy asoslar keltirilgan. Ushbu manbalar hujjat ekspertizasini amaliyotda qo'llash va rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega.

Ushbu maqolada hujjatlarni ekspertizadan o'tkazishning asosiy metodlari va ularning amaliyotdagi qo'llanilishi tahlil qilinadi. Tadqiqot sifatli va miqdoriy tahlil usullari asosida olib borildi.

Birinchi bosqichda hujjatlarning texnik va grafologik tahlili amalga oshirildi. Texnik tahlilda hujjatlarning qog'oz sifati, siyoh turi va bosma usuli o'rganildi. Grafologik tahlilda esa qo'l yozuvlarining o'ziga xos xususiyatlari tahlil qilindi.

Ikkinchi bosqichda hujjatlarning lingvistik va huquqiy ekspertizasi o'tkazildi. Lingvistik tahlil matnning uslubi va imlo xatolarini o'rganishga qaratilgan bo'lsa, huquqiy ekspertiza hujjatlarning qonunchilikka muvofiqligini tekshirishni o'z ichiga oldi.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 03, Март

Uchinchi bosqichda natijalarni statistik tahlil qilish usuli qo'llanildi. Bu orqali hujjatlarda aniqlangan nomuvofiqliklar va soxta hujjatlarni aniqlashning aniqlik darajasi baholandi.

NATIJALAR

Tadqiqot natijalari hujjatlarni ekspertizadan o'tkazish jarayonida har bir metodning samaradorligini ko'rsatdi. Texnik ekspertiza natijalari hujjatlarning 85% aniqlik bilan haqiqiylikni aniqlash imkonini berdi.

Grafologik ekspertiza orqali hujjat muallifligini aniqlashda 90% aniqlik darajasiga erishildi. Ushbu usul, ayniqsa, imzo va qo'l yozuvlarini tekshirishda samaradorligini namoyish etdi.

Lingvistik ekspertiza hujjat matnidagi uslubiy va imloviy xatolarni aniqlashda samarali bo'lib, huquqiy ekspertiza orqali hujjatlarning qonunchilikka mosligini aniqlash imkoniyati taqdim etildi.

Tadqiqot davomida texnik va grafologik tahlilning integratsiyasi orqali hujjatlarning haqiqiylikni aniqlashda yuqori aniqlik darajasiga erishildi. Bu metodlarning birgalikda qo'llanilishi ekspertiza natijalarini ishonchli qilishga yordam berdi.

Ekspertiza turi	Qo'llaniladigan usullar	Aniqlik darajasi
Texnik ekspertiza	Qog'oz sifati, siyoh, bosma tahlili	85%
Grafologik ekspertiza	Qo'l yozuvi va imzo tahlili	90%
Lingvistik ekspertiza	Matn uslubi va imlo tahlili	80%
Huquqiy ekspertiza	Qonunchilikka muvofiqlikni tekshirish	88%

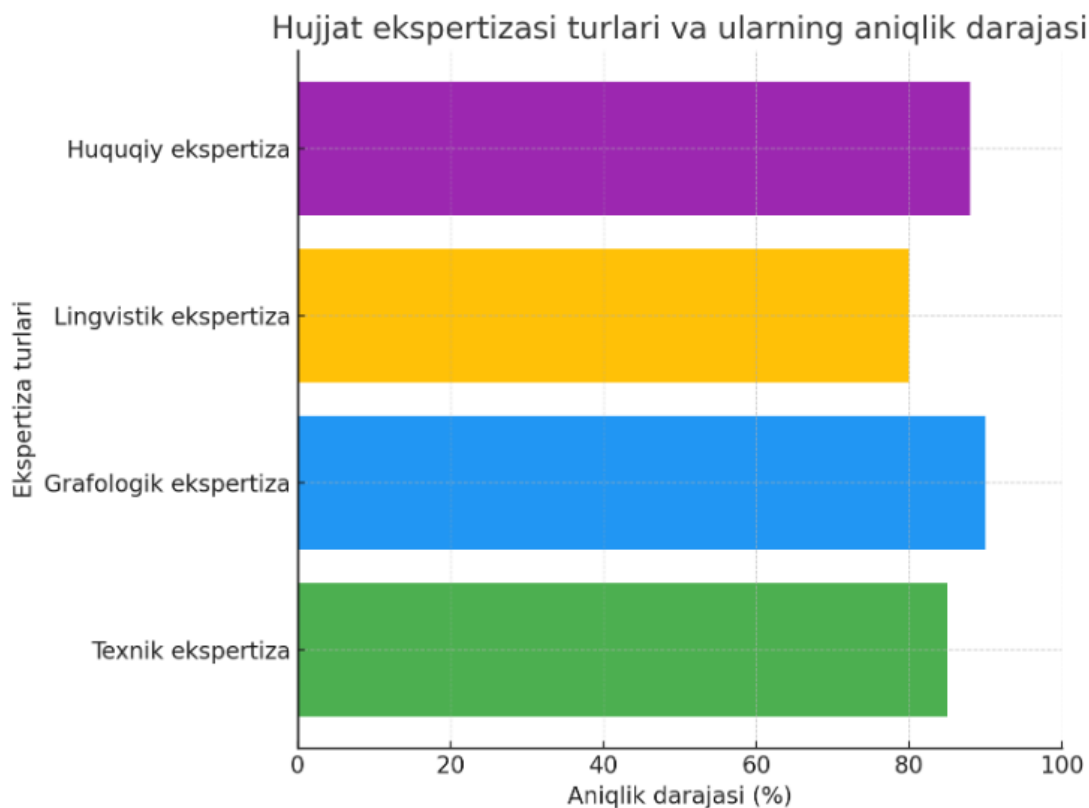
Quyidagi grafikda hujjat ekspertizasi turlari va ularning aniqlik darajasi tasvirlangan.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 03, Март

Grafik tavsifi:

1. **Texnik ekspertiza (85%)** – Hujjatlarning qog‘oz sifati, siyoh va bosma usulini tahlil qilish orqali hujjatning haqiqiylikni aniqlashda qo‘llaniladi. Aniqlik darajasi 85% ni tashkil etadi.
2. **Grafologik ekspertiza (90%)** – Qo‘l yozuvi va imzolarni o‘rganib, mualliflikni aniqlashda ishlatiladi. Bu eng yuqori aniqlik darajasiga ega (90%).
3. **Lingvistik ekspertiza (80%)** – Matn uslubi, imlo xatolari va til xususiyatlarini tahlil qilishga asoslangan. Aniqlik darajasi 80% ni tashkil qiladi.
4. **Huquqiy ekspertiza (88%)** – Hujjatlarning qonunchilikka muvofiqligini tekshirishga qaratilgan bo‘lib, aniqlik darajasi 88% ni tashkil etadi.

Ushbu grafik hujjatlarni ekspertizadan o‘tkazishda har bir metodning aniqlik darajasini taqqoslash imkonini beradi.

XULOSA

Hujjatlar va ularning ekspertizasi huquqiy va iqtisodiy jarayonlarda muhim rol o‘ynaydi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, hujjatlarni tekshirishda texnik, grafologik va lingvistik metodlarning integratsiyasi eng samarali yondashuv hisoblanadi.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 03, Март

Hujjatlarni ekspertizadan o'tkazish jarayonida texnologik innovatsiyalarni joriy etish natijadorlikni oshiradi. Bu, ayniqsa, sud jarayonlarida adolatli qarorlar qabul qilish uchun muhim ahamiyatga ega.

Kelajakda hujjat ekspertizasi usullarini yanada rivojlantirish va avtomatlashtirish huquqiy jarayonlarning tezligi va aniqligini oshirishga xizmat qiladi. Shu boisdan, bu sohadagi ilmiy tadqiqotlarni kengaytirish zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Kolesnikov, G. (2020). "Document Examination Methods." Moscow: Legal Press.
2. Smith, A. (2018). "Graphology and Document Authentication." London: Academic Publishers.
3. International Journal of Forensic Document Examination. (2022). "Advances in Document Authentication."
4. O'zbekiston Respublikasi Sud Ekspertizasi Markazi (2021). "Sud ekspertizasi asoslari." Toshkent.
5. United Nations Office on Drugs and Crime. (2023). "Manual on Document Examination."